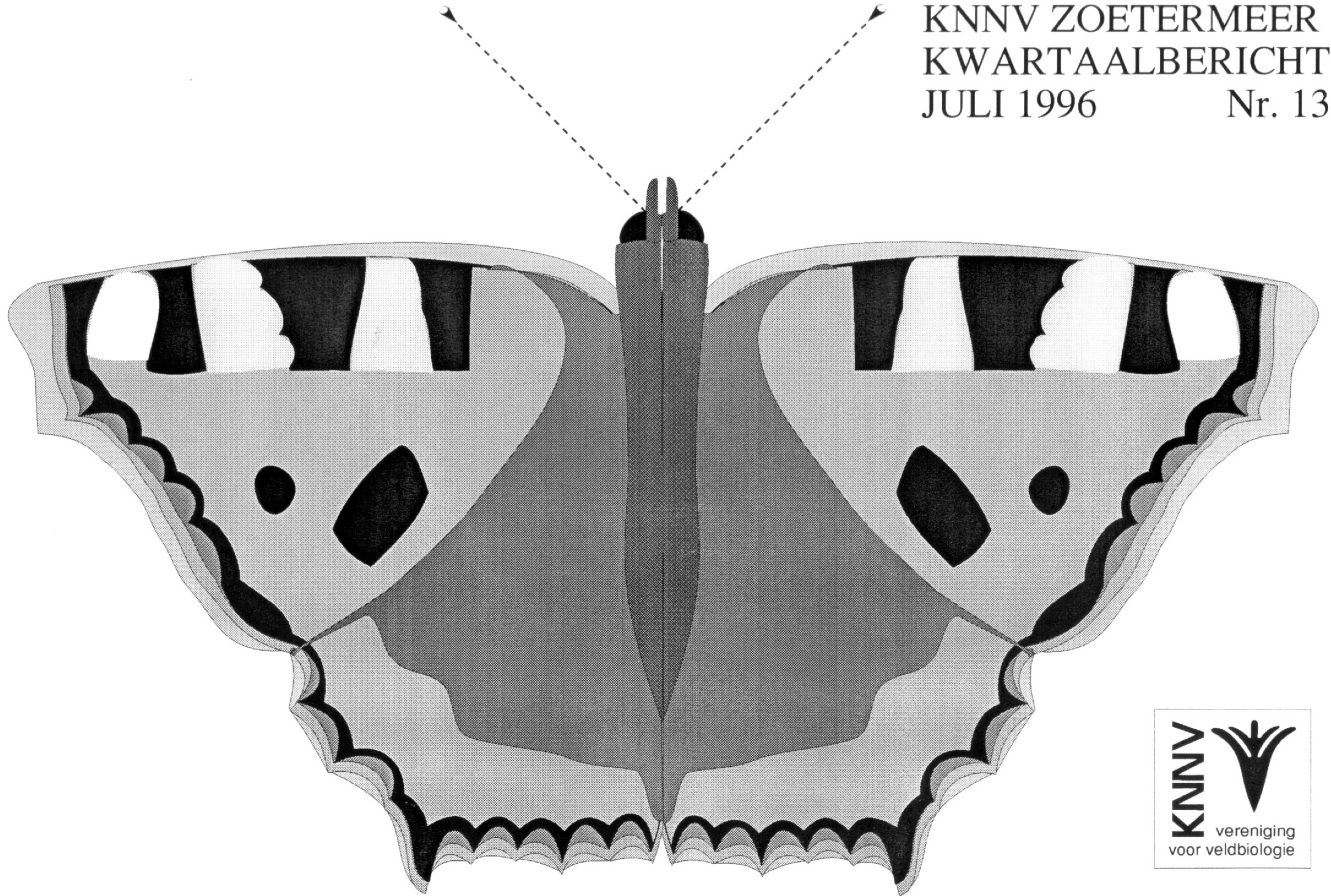

KNNV ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
JULI 1996 Nr. 13

KONINKLIJKE NEDERLANDSE NATUURHISTORISCHE VERENIGING KWARTAALBERICHT ZOETERMEER Nr.13 juli 1996

INHOUD

UIT DE VERENIGING	2
1 MARIT	2
2 ACTIVITEITEN VAN DE KNNV AFD. ZOETERMEER	2
VERSLAGEN VAN ACTIVITEITEN	3
3 AMFIBIEËN IN ZOETERMEER EN OMGEVING	3
4 VOGELS KIJKEN IN ZOETERMEER	5
5 VERSLAG WIJKEXCURSIE PALESTEIN	6
6 "HAAL DE NATUUR JE TUIN IN"	8
7 PLANTENWERKGROEP-AVOND	9
8 STINSENPLANT-EXCURSIE OP HET LANDGOED 'TE WERVE'	10
9 FLORISTISCH ONDERZOEK MET HET ACCENT OP STEDELIJKE GEBIEDEN I.S.M. FLORON	12
10 KNNV-EXCURSIE PALENSTEIN	13
GEZIEN IN ZOETERMEER	19
11 STEDELIJKE AANDACHTSSOORTEN	16
12 MONSTERS	20
DATA	22
13 KALENDER	22
14 REGISTER	23
15 NAMEN	25

UIT DE VERENIGING

1 MARIT

Jan Parmentier

Steeds als als het nieuwe kwartaalblad van onze afdeling is afgeleverd, blader ik achterin om het stukje van Marit te zoeken. De soort humor en de stijl ervan spreken mij **zeer** aan en ik moet eerlijk bekennen dat de manier waarop de draak gestoken wordt met de soms wat monomane neigingen van KNNV'ers bij mij leidt tot een **zekere** verademing. Ik zou de relativerende invloed van deze bijdragen niet graag willen missen. En als redacteur van een ander blad benijd ik de gemakkelijke, soepele schrijfstijl van Marit. Ik was daarom eigenlijk niet eens verrast te lezen dat Marit ofwel mevrouw Marjan Ketting de tweede prijs gewonnen heeft in het kader van een schrijfwedstrijd voor volwassenen, "Zoetermeer Literair". Zij won de prijs met het verhaal "Sparen" uit ons vorige kwartaalbericht. Daarmee was zij de beste van 37 inzenders, want een eerste prijs werd niet uitgereikt. Wij wisten al veel langer dat we een schrijftalent in ons midden hebben. Marjan, van harte gefeliciteerd namens de KNNV-Zoetermeer!

2 ACTIVITEITEN VAN DE KNNVAFD. ZOETERMEER

voor het derde kwartaal van 1996.

- 1) Naar aanleiding van de thema-avond "Haal de natuur je tuin in" bestaat de mogelijkheid om op **donderdag 11 juli** a.s. een bezoek te brengen aan de tuin van Ben Prins. De rondleiding begint om 19.30 uur en het adres is Beatrixiaan 81 te Moerkapelle. Opgave vooraf i.v.m. vervoer naar Moerkapelle is gewenst. Tel. 079-5931749.
- 2) "Aanpassingen bij planten" is het onderwerp van deze avond. Op **donderdag 18 juli** in het M.E.C. "De Soete aarde" zal Jan Parmentier een lezing over dit boeiende onderwerp houden. Aanvang 20.00 uur
- 3) "Waterplanten in en rond Zoetermeer". Adrie van Heerden zal leiding geven aan een fietsexcursie op **zondag 28 juli**. Start bij het M.E.C. "De Soete Aarde" om 14.00 uur.
- 4) "Haal de natuur je tuin in", de tweede van de twee thema-avonden over dit onderwerp door Ben Prins op **donderdag 15 augustus** in het M.E.C. "De Soete aarde". Het accent van deze avond zal gelegd worden bij de nazomer. Aanvang 20.00 uur
- 5) Najaarswijkexcursie o.l.v. Johan Vos in de wijk Noordhove op **zondag 1 september**. We starten bij het gemeentelijk onderkomen aan de Da Sangallo ruimte (bij de schooltuinen) om 10.00 uur
- 6) "Wilde plantesoorten die vaak met elkaar verward worden", zoals gele composieten, knopkruidsoorten, duizendknopen, vinger- en liefdegrassen staan op **dinsdag 17 september** centraal. Adrie van Heerden zal ons helpen met de determinatie. Plaats: M.E.C. "De Soete Aarde". Aanvang 20.00 uur

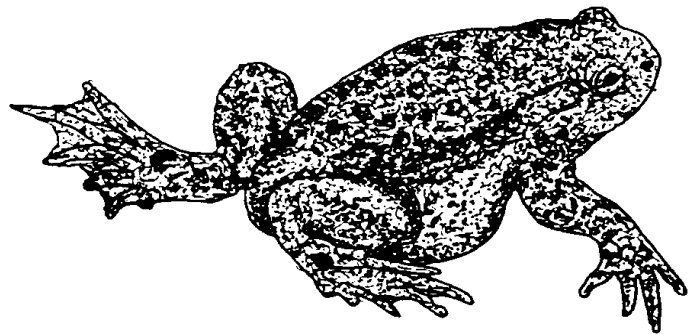
3 AMFIBIEËN IN ZOETERMEER EN OMGEVING

21 maart

Johan Vos

Deze thema-avond werd georganiseerd samen met "RAVON", de stichting die reptielen-, amfibieën- en vissenonderzoek in Nederland coördineert) Ronald Laan, de uiterst deskundige spreker van deze avond had in zijn verhaal ook veel aandacht voor de in Nederland voorkomende reptielen. Helaas zullen we daar in de directe omgeving van Zoetermeer tevergeefs naar zoeken. Voor de ringslang moeten we naar Gouda (Noorderhout-"slangeneiland") en voor de zandhagedis naar de duinen. Dan nog is de trefkans klein omdat reptielen schuwe dieren zijn die bij het minste onraad wegkruipen. Wat de amfibieën betreft, is de situatie in Zoetermeer een stuk gunstiger. Zeker vier soorten komen in Zoetermeer algemeen voor. Dit zijn de gewone pad, de bruine kikker, de grote groene kikker en de kleine watersalamander. Onzeker is het voorkomen van de rugstreppad (wie heeft ze ooit gehoord of gezien?). Deze soort houdt van kale, braakliggende terreinen met kleine poeltjes. Met de groene kikker is het lastig gesteld: zeker is dat het om twee soorten gaat, de kleine groene of poelkikker en de grote groene ook wel meerkikker genoemd. Dan bestaat er nog een kruising tussen die twee die, hoe kan het ook anders de middelste groene kikker heet. Logisch dat men in dit verband spreekt van het groene-kikker-complex.

De **gewone pad** (*Bufo bufo*) is 5 - 8 cm groot en is overal in Zoetermeer waar te nemen. Algemeen zijn padden van kikkers te onderscheiden door de wrattige huid. Ze overwinteren op het land en trekken in het vroege voorjaar naar de voortplantingsplekken. (paddentrek). Op deze tochten sneuvelen er vaak vele. Om dat te voorkomen worden elk jaar weer overal in het land wegen afgezet of padden opgevangen in emmers en overgezet door vrijwilligers.

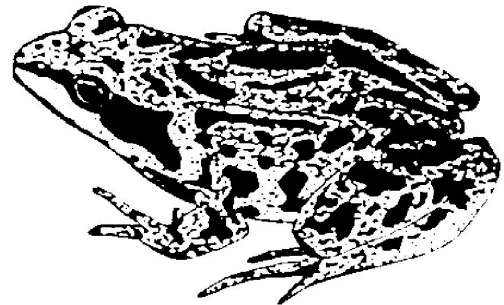
Gewone pad, herkenbaar aan de wrattige huid en de forse zwemvliezen (tek. C.C.H. Marijnissen)

Vaak liften de iets kleinere mannetjes mee of de rug van het vrouwtje. Twee padden die zich op deze wijze voortbewegen noemen we een amplex. De vrouwtjes zetten hun 3000 - 6000 eieren af in dubbele snoeren die tussen de waterplanten worden gespannen. Ieder jaar is dit weer prachtig te zien in de natuurtuin in het Westerpark. De gewone pad kiest hiervoor gewoonlijk iets dieper water uit dan de bruine kikker. Van de gewone pad is bekend dat hij zich ook in visrijke wateren voortplant daar de giftige larven niet voor consumptie in aanmerking komen. In juni/juli kruipen de jonge padjes bij duizenden het land op waar ze, als ze niet opgegeten worden een vrij onopvallend bestaan leiden. Een zekere mate van kleinschaligheid van het (stedelijk) landschap heeft deze soort wel nodig, maar verder stelt zij weinig eisen.

De rugstreppad (*Bufo calamita*) zou goed in Zoetermeer kunnen voorkomen, maar ik heb nooit mensen gesproken die deze pad hebben gehoord of gezien. "Gehoord" is het

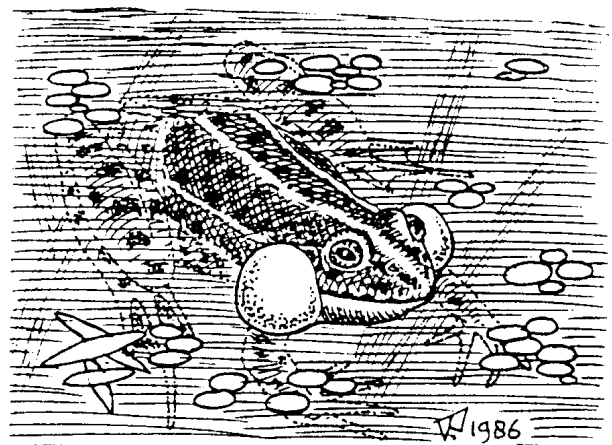
waar het in het geval van rugstreepadden om draait, daar deze pad i.t.t de gewone pad een kwaakblaas bezit die een heel karakteristiek geluid voortbrengt, ("als van een nagel langs een kammetje" volgens Els) Vanaf half april zijn ze te horen. Ze prefereren zandige terreinen met tijdelijke poeltjes, biotopen waar een zich uitbreidende stad rijk aan is zou je zeggen. Ook een relatief hoog zoutgehalte is voor deze soort geen bezwaar. Wie meldt de eerste rugstreepad? (Noord-west/Benthuizerplas?)

Of de gewone pad of de bruine kikker (*Rana temporaria*) de algemeenste soort in Zoetermeer is, kan betwist worden, maar zeker is dat bruine kikkers veel voorkomen. Deze soort is weinig kieskeurig wat zijn biotoopkeuze betreft. Zelfs intensief gebruikte terreinen komen in aanmerking, wat de bruine kikker tot een echte cultuurvolger maakt. Bruine kikkers komen al heel vroeg uit hun winterslaap (half februari) en worden vaak ver van het water aangetroffen. De wijfjes leggen 2500 - 3000 eieren zowel in vijvers met ondiep water (tuinvijvers) als in sloten en plasjes. De bruine kikker is te herkennen aan de gladde huid met de karakteristieke bruine vlek achter de ogen.

Bruine kikker, herkenbaar aan de gladde huid en de zwarte vlek achter de ogen. tek. C.C.H. Marijnissen

De grote groene (*Rana esculenta*) of **meerkikker** komt in west-Nederland algemeen voor. Meerkikkers prefereren waterrijke gebieden op de lage (zeeklei) gronden. In het oosten van ons land daarentegen hebben we meer kans om de zeldzamere, kleine groene kikker aan te treffen. Van groene kikkers, die overigens niet altijd groen zijn, is bekend dat ze snel nieuwe plekken bevolken. De natuurtuin heeft inmiddels naam gemaakt in Zoetermeer door de zomerse kikkerconcerten voortgebracht door het grote aantal kwakende groene kikkers.

Groene kikker met kwaakblazen, tek. Ben Prins

De groene kikkers ontwikkelen zich veel later in de tijd dan de bruine en ze kunnen de hele zomer doorkwaken. Deze soort stelt prijs op een beschutte oever met een goed ontwikkelde moerasbegroeiing. (riet, lisdodde, liesgras, oeverzegge e.d.)

De kleine watersalamander (*Triturus vulgaris*) komt in Zoetermeer voor in voedselrijk, relatief schoon water. Voor de voortplanting hebben salamanders stilstaand water nodig. Salamanders zijn staartdragend en onderscheiden zich daardoor van kikkers en padden. De kleine watersalamander is te herkennen aan het vlekkenpatroon op de huid. De vrouwtjes hebben kleinere vlekken dan de mannetjes.

Kleine watersalamanders overwinteren op het land en maken daarbij vaak gebruik van composthoppen of stapels openhaardhout. In het zomerseizoen bevolken de watersalamanders de vele tuinvijvers in Zoetermeer als deze tenminste voorzien zijn van

waterplanten. De vrouwtjes zetten er hun eitjes één voor één op af. Wie heeft wel eens gezien dat merels salamanders uit de vijver eten?

Wat het graven van nieuwe poelen betreft het volgende: Er zijn in het verleden nog al eens nieuwe paddenpoelen gegraven, meestal op de hogere gronden in het oosten van het land. De ervaring heeft geleerd dat deze poelen snel bevolkt raken, mits ze aan een aantal voorwaarden voldoen.

Deze zijn:

- 1) diepte meer dan 50 cm.
- 2) totaal oppervlak groter dan 25 m².
- 3) bos op minder dan 25 m. afstand werkt gunstig.
- 4) vindplaatsen van soorten waarop gemikt wordt op minder dan 500 m afstand.
- 5) andere poelen liefst op minder dan 275 m. afstand.
- 6) de minimale afstand tot akkers moet meer dan 100 m. zijn.
- 7) zoet water (minder dan 20 mg chloride/l).

In het waterrijke westen wordt ervan uitgegaan dat het graven van nieuwe poelen niet nodig is.

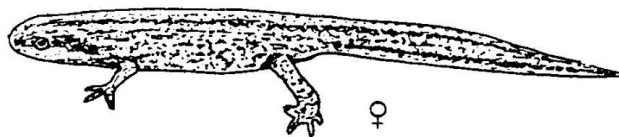
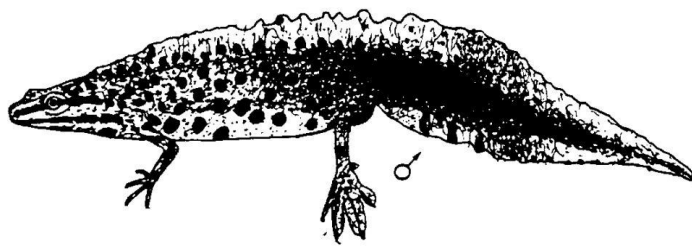
Tot zover het uiterst informatieve verhaal van Ronald. Ik ben benieuwd of de deze winter gegraven paddenpoel in het Vernédepark dit voorjaar al ontdekt zal worden door de Zoetermeerse salamanders, kikkers en/of padden. Els Prins heeft toegezegd dat zij ons op de hoogte zal houden.

4 VOGELS KIJKEN IN ZOETERMEER

door de Vogelwerkgroep op 23 en 30 maart

Johan Vos

Dat de Zoetermeerse vogelstand zich gunstig ontwikkeld heeft kunnen we herhaaldelijk opmaken uit berichten van de Zoetermeerse vogelwerkgroep. Ook Marit (onze huiscolumniste) maakte hier melding van in het vorige kwartaalbericht. Ik zelf was in de gelegenheid om twee keer met de vogelwerkgroep op excursie te gaan en wel op 23 en 30 maart j.l. Het eerste excursiedoel was de natuurrijke rand tussen Meerzicht en de A12, het tweede de Balijhoeve e.o. Voor mensen zoals ik die gewend zijn op de grond te kijken, valt er naast de vele vogelgeluiden nog veel meer te ervaren in de stedelijke natuur. Wat te denken van een overstekende wezel bij station Zoetermeer/Driemanspolder, een *Taxus baccata*-zaailing onder de struiken, (is de plantenwerkgroep deze soort misschien vergeten?) en al de vele uitheemse, glanzende sneeuwkllokjes? (*Galanthus ikariae*)

*Kleine water salamander mnl en v\vl exemplaar,
Het mannetje is herkenbaar aan de bruin-gele rug
met kam en de oranje-geel gestippelde buik. Het
vrouwtje heeft geen kam en is kleiner.*

tek C.C.H. Marijnissen

Maar genoeg over het "bodemleven", de blik de boom in! Torenvalken (sommige hadden al jongen) zijn er in Zoetermeer in overvloed, ze profiteren dan ook van het huisvestingsbeleid dat de vogelwerkgroep al jaren voert. Winfried vertelde dat er vorig jaar 80 jonge torenvalken in Zoetermeer geboren en geringd zijn en dat dode valken zelfs vanuit Groningen worden teruggemeld. Een aardig voorbeeld van hoe je lokaal de nationale torenvalkenstand kunt beïnvloeden! Blijkbaar lopen er in Zoetermeer tussen al dat hoge gras voldoende muizen rond om die enorme torenvalkenpopulatie te voeden. Wat in de bosstrook opviel waren de vele holtes in het nog overeind staande dode hout. Dat het natuurlijk bosbeheer z'n vruchten afwerpt hebben we met zijn allen kunnen constateren. Grote bonte spechten hakken gaten die vervolgens door allerlei holenbroeders, zoals kool- en pimpelmezen worden benut. Vanzelfsprekend was ook de groene specht weer luid en duidelijk aanwezig, deze vogel is inmiddels uitgegroeid tot Zoetermeers "stad tussen de parken symbool". Ook de boomkruiper liet zich goed bekijken, steeds langs de stammen van beneden naar boven kruipend. Staartmezen en putters stroopten in groepjes de elzen af op zoek naar voedsel. Tjiftjaf, winterkoning, roodborst, vink, merel, houtduif, ekster en vlaamse gaai brachten alle hun eigen specifieke geluiden voort.

Bij de Balijhoeve ook weer volop torenvalken en.....een laag overvliegende groene specht! Een grote groep holenduiven en kneuen in de ruigte van het nieuw aangeplante Balijbos. Een heggemus die het hoogste woord voerde, dit in tegenstelling tot een tjiftjaf die z'n snavel op elkaar hield. Een sperwer die laag over de grond het bos invloog en een buizerd hoog in de lucht! Dan heb ik het nog niet gehad over de aalscholvers, de grote groepen scholeksters en Kievieten, de patrijzen, futen en meerkoeten. Vogels tellen hoeft in Zoetermeer in elk geval geen saaie bezigheid te zijn heb ik dit voorjaar kunnen ervaren.

5 VERSLAG WIJKEXCURSIE PALESTEIN

31 maart

Annet de Jong

Om 10.00 uur zomertijd, de klok was de afgelopen nacht een uur vooruit gezet, gingen wij met z'n zessen op pad. De excursie werd geleid door Johan Vos en Peter Engelbert van de Vogelwerkgroep. Arie Koot van de vogelwerkgroep versterkte de groep met zijn kennis. Het was koud, natte sneeuw- en hagelbuien-wolken bedekten de lucht. Af en toe brak de zon door en dan was het wat aangenermer van temperatuur. In het wachthokje van de sprinter gaf Johan een korte uitleg over de "oudste" nieuwbouwwijk van Zoetermeer (1966) en de af te leggen route. Palestein is omringd door grote doorvoerwegen zoals de Osyiaan, Du Mee laan, van Aalstlaan en Van Diestlaan. Je kunt Palestein heel mooi verdelen in twee gedeeltes, het "hoogbouw-gedeelte" en het "laagbouw-gedeelte". De scheidslijn loopt dwars door de wijk.

Als je denkt dat er niks te zien zou zijn op zo'n koude winters aandoende maartse ochtend, dan hebben degene die er niet waren de plank erg misgeslagen!!! Juist nu er nog weinig groen aan de bomen en struiken zijn, kun je dwars door de begroeiing heen kijken en kan je op een "hoger" niveau naar de begroeiing kijken. Daarbij komt dat je de vogels zonder enige moeite direct in je vizier te zien krijgt. Hoog zomer hoor je ze alleen nog maar. We zagen een Houtduif-moeder haar twee jongen aan het voeren.

Palenstein, natuurvriendelijke oever met eenden

Winterkoningen waren tegen elkaar aan het opbieden, verder hoorden en zagen wij de Heggemus, Pimpelmees, Koolmees, Ekster, Vlaamse gaai, Fuut, Zanglijster, Groenling, Turkse Tortel, Kauwen, Mantelmeeuw, Zilvermeeuw en de Kopmeeuw (met een witte/winter, grijze en zwarte/zomer kop).

Grappig om te zien hoe de meeuwen helemaal op het stadse leven zijn aangepast. Up de nok van een laagbouwrijtjeswoning wachten de meeuwen geduldig op het brood dat de flatbewoners uit de tegenoverliggende flat naar beneden gaan gooien. Langs een slootkant konden wij de omvorming naar een meer natuurvriendelijk oever prachtig in de praktijk aanschouwen. Daar waar er al een stukje plasberm gerealiseerd was zag je ook de eenden "uitrusten".

We kwamen langs een leuk "vergeten" plekje, nu floristisch nog niet interessant, maar wel hoopvol!

Op de hoek van de Bootsmanstraat en de Osylaan ligt een stukje dat floristisch een beetje "stinse-achtig" aandoet. Over een klein maandje zal daar wel wat moois staan met vingerhelmbloem, daslook?

De eerste bloeiende exemplaren van klein hoefblad, Speenkruid en Longkruid waren al te zien onderweg weer terug naar het station.

6 "HAAL DE NATUUR JE TUIN IN"

een impressie van de eerste van twee avonden door Ben Prins: 18 april

Johan Vos

De belangstelling voor de huis, tuin en (keuken)natuur is de laatste jaren groeiende. Dit blijkt uit een toenemend aantal cursussen en lezingen dat georganiseerd wordt en de vele boeken die de laatste jaren verschenen zijn over dit boeiende onderwerp. Ook uitslagen van bewonersenquêtes wijzen in die richting. Een hoopvolle ontwikkeling! Natuurbeleving kan zo direct bij huis beginnen.

Je moet dan wel zorgen dat de spontane natuur een reden heeft voor een bezoek aan jouw tuin. In veel gevallen betekent dit dat het voorzieningenniveau t.a.v. spontaan bezoek verhoogd moet worden. Daardoor ga je als het ware vanzelf met andere ogen naar je tuin kijken. Plantjes die insecten links laten liggen, worden vervangen door wegrrestaurants voor hommels en vlinders en de "deftige" kale grond verdwijnt stukje bij beetje onder een dek van inheemse planten.

Aan de hand van de vele voorbeelden werd duidelijk dat het een drukte van belang kan zijn in een ecologisch goed functionerende tuin.

Ben wist dat in elk geval aan de hand van de vele prachtige dia's op overtuigende wijze duidelijk te maken deze avond.

Om de verstrekte informatie samen te vatten is onmogelijk en tevens zou dat Ben's verhaal tekort doen. Vandaar dat we hem gevraagd hebben om in de komende kwartaalbladen aandacht te schenken aan de spontane natuur in zijn (zoals hij zelf zegt) doorsneetuin. Ik verheug me daar enorm op.

NB: Op donderdag 11 juli a.s. bestaat de mogelijkheid om een bezoek aan Ben's tuin te brengen. De rondleiding begint om 19.30 uur en het adres is: Beatrixiaan 81 te Moerkapelle. Opgave vooraf i.v.m. vervoer is gewenst (tel. 079- 5931749)

Tekeningen: Ben Prins

7 PLANTENWERKGROEP-AVOND

25 april

Annet de Jong

De plantenwerkgroep heeft op 25 april een extra informatie-avond georganiseerd over het SA-soorten inventarisatie-project in Zoetermeer. SA-soorten zijn specifieke aandachtsoorten.

Het idee is afkomstig van het succesvolle AA-project wat hier gehouden is van '89-'93. Naast het inventariseren met "totaal-streeplijsten" is er een streeplijst met 75 specifieke aandachtsoorten beschikbaar. Deze SA-soorten zijn voor het merendeel gemakkelijk herkenbaar en om die reden ook aantrekkelijk voor minder ervaren floristen.

Johan Vos heeft op deze avond dia's laten zien van de SA-soorten die nu al, of bijna bloeien.

Het belang van inventarisaties is groot! Bij het opstellen van een natuurbeleidsplan kan met inventarisatie-gegevens nuttige adviezen gegeven worden. Ook kunnen effecten van activiteiten beter worden voorspeld.

BEZEMKRUISKRUID

MOERASANDIJVIE

Bezemkruiskruid en moerasandijvie

Tekening: Ben Prins

Verder wordt een ieder alsnog opgeroepen om uit te kijken naar moerasandijvie en bezemkruiskruid. Dit in het kader van de landelijke actie van de KNNV i.s.m. FLORON, CCFV, NHG en NJN. Ben Prins heeft voor deze gelegenheid nog twee mooie tekeningen gemaakt om de herkenning te vergemakkelijken. Voor verdere informatie over dit kruiskruidenproject zie het vorige kwartaalblad.

Hoewel het zomerseizoen al weer volop aan de gang is wens ik iedereen "opmerkelijke waarnemingsogen" toe.

8 STINSENPLANT-EXCURSIE OP HET LANDGOED 'TE WERVE'

28 april

Jan Parmentier

'Te Werve'

Op Zondag 28 april organiseerden KNNV en I VN een stinsenplantenexcursie op het Landgoed "Te Werve", Van Vredenburgweg te Rijswijk. De opkomst was groot, 25 deelnemers, en het weer was voortreffelijk. Het Landgoed "Te Werve" heeft een bijzonder interessante historie. Vanaf het midden van de 13e eeuw werden langs de rand van de strandwal, lopende van Voorschoten naar Wateringen, verscheidene versterkte stenen torens gebouwd op een omgrachte aarden verhoging. Deze torens dienden voornamelijk als toevluchtsoord tijdens plunderingen, overstromingen en oorlogen. Vele hiervan groeiden uit tot versterkte woningen en kastelen (15e eeuw). Na 1500 waren deze door de uitvinding van het buskruit niet langer verdedigbaar en werden ze omgebouwd tot bewoonbare kastelen en landhuizen met parken en tuinen.

Ook het Huis Te Werve maakte een dergelijke ontwikkeling door. De oudste vermelding dateert uit 1280, wanneer Didderic van de Werve het goed te leen houdt van de Graaf van Holland. Over de toenmalige vorm en het uiterlijk is niets bekend. De naam "Te Werve" duidt op een hoger gelegen plaats. Het huis is namelijk gelegen op een verhoogde plak vlak naast de oudste strandwal van Zuid-Holland. In 1448 wordt Jan Ruychrock, een belangrijke hoffunctionaris, de nieuwe eigenaar. Hij laat het complex volledig herbouwen en koopt er een flink stuk land bij, zodat het een groot landgoed wordt. In de loop van de tijd is er veel aanverbouwd door de diverse families die er woonden. Het is thans in gebruik als sport- en ontspanningspark van SHELL. Op dit landgoed hebben we onder leiding van Thea Veelenturf gekeken naar stinsenplanten.

Na een boeiende inleiding van Thea, geïllustreerd met vele dia's, trok het gezelschap het voornamelijk in Engelse landschapsstijl aangelegde landgoed in. Johan Vos maakte de inventaris op en kwam tot het volgende lijstje:

1. Vingerhelmbloem (vingervormige schutblaadjes en zaad met aanhangsel)
2. Daslook (nog niet in bloei)
3. Gevlekte aronskelk
4. Italiaanse aronskelk
5. Stinkend nieskruid
6. Lelietjes van dalen (geen stinsenplant, nog niet in bloei)
7. Kleine maagdenpalm (dwergheester)
8. Voorjaarszonnebloem (nog niet in bloei)
9. Prachtschubwortel (parasiet op de wortels van de wilg)
10. Bosanemoon (geen stinsenplant)
11. Stengelloze sleutelbloem
12. Holwortel (gave schutblaadjes i.t.t. die bij vingerhelmbloem, en holle i.p.v. massieve wortel)
13. Duinsalomonszegel (hier geen stinsenplant)
14. Veelbloemige salomonszegel
15. Muskuskruid
16. Breed longkruid
17. Sneeuwroem
18. Lieve vrouwenbedstro
19. Prachtframboos (struik van stinsenmilieus)
20. Knolsmeerwortel (deze naam had ik nog nooit gehoord)
21. Gulden sleutelbloem (*Primula veris*)
22. Keizerskroon
23. Oosterse sterhyacinth
24. Zwartmoeskervel (werd jarenlang uitgestorven geacht; is toen op Texel teruggevonden en wordt sindsdien kunstmatig verspreid; geen stinsenplant)

Verder nog : halsbandparkieten, een reigerkolonie, mantelmeeuwen in de vijver, een stel nijlganzen met jongen, groene en bonte spechten die gebruik maken van het dode staand hout op het landgoed. Jan Parmentier bedankte Thea voor een heel goed voorbereide en uiterst geslaagde excursie en bood namens het gezelschap een boek aan over paddestoelen, een van de vele andere hobbies van Thea. Daar zullen we later in het jaar nog wel wat van merken!

9 FLORISTISCH ONDERZOEK MET HET ACCENT OP STEDELIJKE GEBIEDEN I.S.M, FLORON

door Joop Mourik, 14 mei

Johan Vos

Joop coördineert de floristische activiteiten in een gebied dat zich uitstrekt van het Noordzeekanaal via de kuststrook naar Den Haag, oostwaarts langs de A12 richting Gouda en dan noordwaarts via Boskoop, Alphen a.d. Rijn, Haarlemmermeer om groot Amsterdam heen richting Haarlem.

Zoetermeer ligt m.u.v. Rokkeveen in dit gebied dat de naam "hollands duin" heeft gekregen. Met Adrie v. Heerden, coördinator van het gebied ten zuiden van de A12 is afgesproken dat wij ook Rokkeveen bij "hollands duin" indelen.

Volgens de klassieke floristische indeling behoort Zoetermeer tot het laagveendistrict. Een aantal oever- en moerassoorten die kenmerkend zijn voor voedselrijke situaties in dit district, komen in Zoetermeer voor langs de hooggelegen weteningen. Kalmoes, grote egelskop en zwanebloem zijn voorbeelden.

Floristisch van groot belang voor Zoetermeer is de betrekkelijk geringe afstand tot het duindistrict (hemelsbreed nog geen 10 km.; verbonden door twee spoorlijnen). Het hoeft dan ook niemand te verbazen dat een aantal vertegenwoordigers uit het "droge" duin Zoetermeer als groeiplaats hebben weten te veroveren. Duinkruiskruid (Jacobskruiskruid zonder lintbloemen), gewone ossetong en peen zijn tot de verbeelding sprekende voorbeelden.

Het floristisch orkest wordt ook nog versterkt met een aantal stroomdalplanten, waarvan aardaker de meest in het oog springende is.

Vanuit Amsterdam wordt al een aantal jaren gepleit voor het uitroepen van een nieuw floristisch "urbaan district" met een aantal typisch stedelijke soorten die daarvoor kenmerkend zijn. In de nieuwste druk van de Heukels-flora die op het punt staat om te verschijnen, is dit urbane district voor het eerst officieel opgenomen. Kenmerkende soorten zijn o.a. de twee vingergrassen, de twee liefdegrassen, bezemkruiskruid, breukkruid, vlinderstruik e.d.

Naast een aantal maatschappelijke verschijnselen die kenmerkend zijn voor een urbaan gebied, beginnen ook de urbane plantesoorten de laatste jaren Zoetermeer als stad te ontdekken.

De Duitsers hanteren in dit verband de volgende indeling:

- a) urbanofiele soorten komen meer in de stad voor dan daarbuiten.
- b) urbanoneutrale soorten komen evenveel in de stad als daarbuiten voor.
- c) urbanofobe soorten komen meer buiten de stad voor dan erin.

Hierbij moet opgemerkt worden dat het gedrag van een soort lokaal bepaald wordt. Zo vertonen de aan zandige bodems gebonden soorten vroegeling, zandhoornbloem en veldereprijs in Zoetermeer een typisch urbanofiel gedrag terwijl de verwachting is dat ze zich in de duinstreek of op de Veluwe veel urbanoneutraler zullen gedragen. Van Zoetermeer is bekend dat veel soorten met een urbanofob karakter gebonden zijn aan plekken met een natuurlijk groenbeheer. Een spectaculair voorbeeld uit deze categorie is de Zoetermeerse populatie vleeskleurige orchissen (dichtstbijzijnde groeiplaatsen zijn:

's-Gravenzande, Hoek van Holland en langs het Oostvoornse meer; uit verslag secr. werkgroep europese orchideeën van de KNNV, 1993).

Over de soortenrijkdom per km² nog het volgende: Zoals bekend zijn de goed onderzochte stedelijke km² gemiddeld rijk aan soorten. De soortenrijkste stedelijke km² van het hollands duin-district telt 341 soorten en ligt aan de rand van Voorschoten. Ook de Zoetermeerse hokken Buytenwegh (1994) met 311 en Driemanspolder (1995) met 323 soorten scoren opvallend hoog. De twee soortenrijkste stedelijke km²s uit het district Amsterdam tellen respectievelijk 326, Amsterdam, Rietlanden (1995) en 311 soorten, Naarden-vesting (1993).

Ter vergelijking: km²s veenweidegebied komen gemiddeld tussen de 150 en 200 uit, terwijl km²s in het centrale droogmakerijengebied veel lager uitkomen.

Tot slot gaf Joop aan de hand van een aantal dia's met grazige begroeiingstypen aanwijzingen om floristisch kansrijke plekken op te sporen. Van plekken met reukgras (Westerpark), met gestreepte witbol, met kamgras (valt moeilijk te herkennen wegens de relatief late bloei), met rood zwenkgras (duidt op voedselarmoede) en met timothee en goudhaver valt wat te verwachten. Domineren daarentegen glanshaver, grote vossestaart, ruw beemdgras of engels raaigras, dan is de kans op een leuke vondst nihil!

Tot slot van de avond ontstond er discussie met de zaal over wat je met floristische gegevens kan doen en hoe je omgaat met het begrip spontaniteit als je in de stad inventariseert. Onderwerpen waar je niet gauw over uitgepraat bent, zoals bleek. Samengevat kunnen we terugkijken op een leerzame avond die naar ik hoop de motivatie bij de Zoetermeerse floristen heeft doen toenemen.

10 KNNV-EXCURSIE PALENSTEIN

8 juni

Annet de Jong

Het was verschrikkelijk benauwd weer toen we om tien uur startten bij het station Palenstein. Een paar kilometer verderop donderde en bliksemde het, maar op een paar druppels na is het droog gebleven, wel werd het gelukkig een beetje frisser.

De bedoeling van deze excursie was het "inventariseren" van kilometerhok 30 57 35 (Palestein) o.l.v. Joop Mourik, onze FLORON district coördinator. Omdat het onmogelijk is om in een

Muurvarens bij de Dorpsstraat

uurtje of drie het hele hok te inventariseren, zijn er van tevoren bepaalde specifieke punten uit gezocht, die floristisch interessant zouden kunnen zijn. Het eerste dat we bekeken, was de strook langs het Kangoeroepad, zowel langs het water (met o.a. bosveldkers, moerasspirea, peperboompje!), als de trapjes bij de Australiëweg naar de bushaltes daar (met o.a. Rolklaver).

Weer onder de Australiëweg richting van Aalstlaan vonden we prachtige "stadse steenbegroeiing" tegen de helling van de grote doorvoerwegen, met name de zuidhellingen. Daar groeide o.a. een grote populatie valse kamille, die zich kenmerkt door stroschubben tussen de buitenste bloemen.

De tongvaren bij de Dorpsstraat

De stalkaarsen stonden op het punt van bloeien en later in het seizoen zullen de kaardebollen deze helling sieren. Richting "t Kruispunt" en de Dorpsstraat zagen we onder de bomen reuzenzwenkgras. Het bloeide nog niet, maar de brede bladeren hingen over met de glanzende onderkant naar boven gericht. Tot ons verdriet bleek het een paar dagen later gewoon Italiaans raaigras te zijn.

Verwonderd hebben we, tussen het druk winkelend publiek, naar de **muurvarens** en een exemplaar van **tongvaren** gekeken bij de Dorpsstraat. Zoetermeer is een "oude stadsmuur" rijker.

Na een kop koffie en "iets heel lekkers erbij" zijn de stoepen en parkeerplaatsen onder de loep genomen. De zandhoornbloem, de grote en de kleine varkenskers, platte rus, stijf havikskruid en nog vele andere zijn op de streeplijst aangestreept. In totaal zijn er die ochtend 181 soorten gestreept, wat een hoge score betekent. Hoewel plat beemdgras nog steeds niet is gevonden, zijn er weer "nieuwe" soorten voor Zoetermeer bijgekomen en kunnen we op een zeer geslaagde inventarisatie-ochtend terug kijken.

GEZIEN IN ZOETERMEER

Jeroen Voogd

- 21 april: een erg luidruchtige wijffe sperwer in het westerpark. inmiddels blijkt deze roofvogel zijn horst ook in het park te hebben gebouwd. Volgens mij is dit het eerste bekende broedgeval van de sperwer in Zoetermeer.
- 27 april: een zingende witgesterde blauwborst bij spinterstation Voorweg (hierna nog eenmaal gehoord en sindsdien niet meer waargenomen)
- 1 mei: Een mannetje koninginnepage; deze vlinder was van mijn eigen kweek afkomstig. Normaal ben ik er fel op tegen om dieren buiten hun biotoop los te laten. De kans dat deze vlinder een partner vindt in Zoetermeer is nihil, hoewel er vorig jaar in de directe omgeving van Zoetermeer enkele exemplaren zijn waargenomen. Ik heb voor de koninginnepage een uitzondering gemaakt, omdat dit exemplaar in het wild nooit een vlinder geworden was. Door de extreem warme en droge zomer waren er vorig jaar eind september nog veel onvolgroeide rupsen van de koninginnepage aanwezig in Moresnet (België). Hun voedselplanten (Wilde peen en Grote bevernel) waren echter niet meer aanwezig, want compleet verdord. Zonder overdrijven kan ik stellen dat er tientallen dode rupsen van de koninginnepage aanwezig waren. Vandaar dat ik toen een rups heb meegenomen naar Zoetermeer, aangezien hier nog voldoende Wilde peen aanwezig was.
- 7 mei: Een schitterend exemplaar van de Hop (*Humulus lupulus*) langs de Sprinterlijn tussen Stations Voorweg en Centrum-West. Aangezien de plant niet vermeld is op de totaalijst in Kwartaalbericht nummer 12, gaat het misschien om de eerste waarneming in Zoetermeer.

Johan Vos

- 1 juni: In het Buytenpark: een vos (30.57.22); verschillende bergeenden en kluten (30.57.11); verscheidene groepjes fouragerende huis- en gierzwaluwen (30.57.11 en 12)
- 7 juni: Aan de rand van het Natuurbos: een landkaartje (30.47.45)
- begin juni: In heel Zoetermeer: opvallend veel distelvlinders.

Jan Muijs

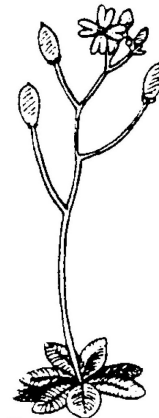
- 16 juni: In het Buytenpark, op de natuurvriendelijke oever aan de westzijde zijn weer de kluten, tureluurs en ook de bergeenden, die nu echter met kuikens in de richting van het open water gingen, naar het leek. Ik fietste erlangs, had wat haast en wilde het drukke vogeltafereel niet verstoren. Zouden ze hebben genesteld tussen die houtstapelwallen?

11 STEDELIJKE AANDACHTSSOORTEN

Johan Vos

Met ingang van dit nummer zal in ieder kwartaalblad aandacht geschonken gaan worden aan een aantal stedelijke aandachtsoorten. Op die manier kan iedere soort z'n eigen verhaal vertellen! In dit kwartaalbericht komen 8 typisch Zoetermeerse stadsplanten aan bod.

Vroegeling (*Erophila verna*) heeft zijn naam te danken aan z'n bijzonder vroege bloei. Vaak zijn de bloempjes van deze éénjarige soort die in het najaar kiemt, al in januari zichtbaar. De typische afgeplatte, ovale hawtjes maken deze soort tot een van de makkelijkst herkenbare vertegenwoordigers van de familie der kruisbloemigen. De vroegeling heeft zijn territorium sinds de jaren vijftig flink weten uit te breiden; dit geldt ook voor het stedelijk gebied waar de soort te vinden is op allerlei droge, zonnige standplaatsen. In Zoetermeer met z'n kleibodem komt vroegeling vaak voor op aangevoerd zand in voegen tussen tegels en straatstenen waar weinig wordt gelopen, of ook in halfverharding, tussen grind e.d. Als "tussen-de-voegen-plant" bevindt vroegeling zich vaak in gezelschap van Veldereprijs en Zandhoornbloem. Maar ook plantvakken met kale grond onder sierstruiken, waar (niet te laat in het Jaar) geschoffeld is kunnen er in het prille voorjaar "witbesneeuw" van de vroegeling uitzien.

vroegeling
tek. Ben Prins

Vingerhelmbloem (*Corydalis solida*) heeft zijn naam te danken aan de vingervormige schutbladen tussen de bloemtrossen. (*Solida* slaat op het massieve bolletje in de grond) De oude naam "Voorjaarshelmbloem" geeft aan dat we te maken hebben met een voorjaarsplant die onder gunstige omstandigheden al in februari kan bloeien. Vingerhelmbloem staat bekend als een stinsenplant die langs de binnenduinrand plaatselijk vrij veel voorkomt. De van nature zware, vochthoudende Zoetermeerse kleigrond is voor deze soort verre van ideaal. Vingerhelmbloemen in Zoetermeer komen dan ook alleen voor op schaarse plekjes waar de grond net even iets lossier, zandiger en/of humeuzer is. Tegenwoordig wordt deze soort vanwege zijn "sierwaarde" ook in tuinen aangeplant. Vandaaruit treedt dan wel eens verwildering op, waaraan de Vingerhelmbloem zijn Zoetermeerse status "garden-escape" te danken heeft. Ook gemeentewerkers van de vroegere afdeling Groen hebben in de tweede helft van de jaren '80

vingerhelmbloem
tek. Ben Prins

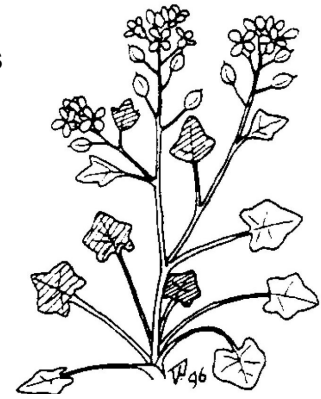
Vingerhelmbloem aangeplant in de bosstrook tussen de A12 en Meerzicht met de bedoeling dat deze soort zou gaan verwilderen.

De vroeg vliegende sachembijs is de belangrijkste bestuiver. Alleen deze voorjaarsbijs is in staat om met zijn lange tong de diepliggende nectar in de spoor van de bloem te bereiken. Omdat daarbij de helmknoppen met het lichaam naar beneden moeten worden gedrukt, blijven er stuifmeelkorrels tussen de buikharen hangen. Bij een bezoek aan een volgende bloem zal een deel hiervan op de stempel terecht komen en vindt bevruchting plaats.

Na rijping springt de langwerpige vrucht open waardoor de glimmend zwarte zaaadjes, die voorzien zijn van een wit vetlichaampje worden rondgestrooid. Verdere verspreiding zal dan plaatsvinden door mieren die verzot zijn op de witte zaadaanhangseltjes en ze om die reden naar hun nest verslepen.

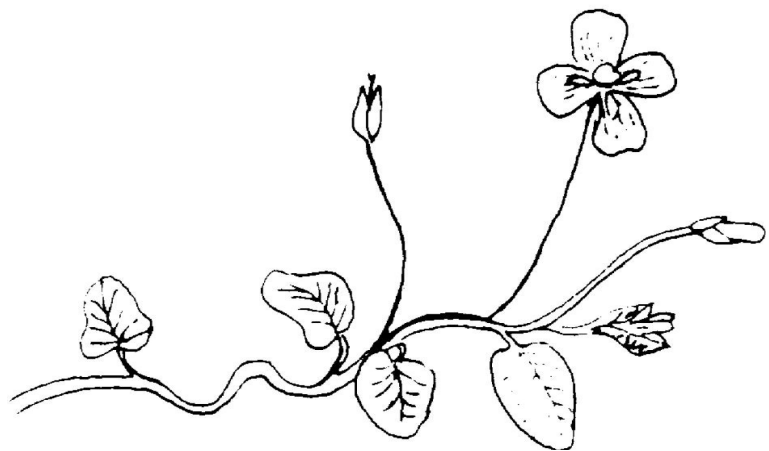
Deens lepelblad (*Cochlearia danica*) is een laagblijvend, soms wat rood aangelopen, vetachtig plantje dat bekend staat om zijn tolerantie voor zout. De concurrentiekansen voor deze éénjarige soort die al voor de winter kiemt liggen dan ook het gunstigst in enigszins zilte milieus. De laatste decennia hebben de zilte milieus zich qua oppervlak in Nederland door het overvloedig pekelen van wegen enorm uitgebreid. Het hoeft dus geen verbazing te wekken dat zogenaamde pekelaadventieven als Deens lepelblad, Hertshoornweegbree en Stomp kweldergras hiervan hebben geprofiteerd en hun verspreidingsgebied landinwaarts hebben kunnen uitbreiden.

Deens lepelblad is in Zoetermeer al een aantal keren in wegbermen aangetroffen. Het gaat dan altijd om open plekken vlak langs het asfalt waar het smeltwater moeilijk weg kan. Ook in de strenge winter van '95/'96 is er in Zoetermeer heel wat gestrooid. De verwachting lijkt gerechtvaardigd dat Deens lepelblad daarvan heeft kunnen profiteren. Ik zelf heb de soort langs de Oostweg en de A12 in behoorlijke aantallen waargenomen dit voorjaar.

deens lepelblad
tek. Ben Prins

Draadereprijs (*Veronica filiformis*) geeft elk vroege voorjaar weer de vele Zoetermeerse gazons die prachtige blauwe gloed. Draadereprijs is een kruipende plant waarvan de stengels wortelen op de knopen en die zijn naam dankt aan de lange draaddunne bloemstelen. Het gaat hier om een exoot die zich in Nederland d.m.v. zaadvorming niet kan voortplanten, maar de maaimachine inzet om dat probleem op te lossen.

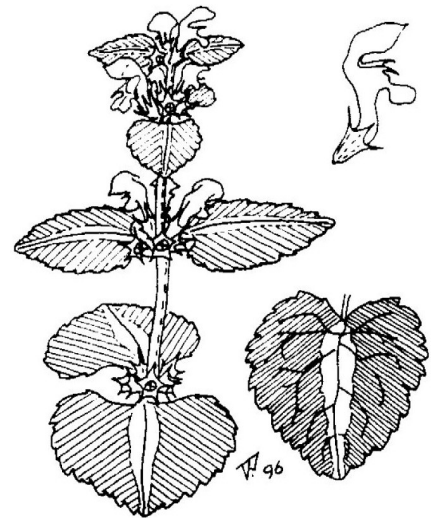

Draadereprijs tek. Jos van Deursen

De versnipperde stengelfragmentjes blijven aan deze machine plakken en worden zo van het ene naar het andere gazon overgebracht. Vervolgens schieten deze plantendelen wortel en groeien weer uit tot nieuwe Draadereprijsplanten. Wie kijkt eens goed of er echt nooit zaad wordt gevormd? Draadereprijs zou je de meest indicatieve plant voor gazons en daarmee voor de stedelijke buitenruimte kunnen noemen. Zelfs het madeliefje (*Bellis perennis*) waar de draadereprijs vaak samen mee voorkomt is minder gazontrouw. Dit geldt in nog sterkere mate voor de paardebloem (*Taraxacum officinale*) die ook tussen hoogopschietende grassen nog aardig mee kan komen.

Bonte gevlekte dovenetel (*Lamium maculatum* cv. *variegatum*) is een typische stadsplan! die veel wordt gebruikt als bodembedekker in particuliere tuinen. De in het openbaar gebied aangetroffen exemplaren beschouwen we dan ook als garden escapes. Een enkele keer ontbreekt echter de karakteristieke witte middenstreep op het blad maar ook in dat geval gaan we er toch maar van uit dat we te maken hebben met de bonte cultuurvariëteit. Gekweekte vormen hebben immers de neiging om na verloop van tijd terug te vallen in hun meer natuurlijke hoedanigheid!

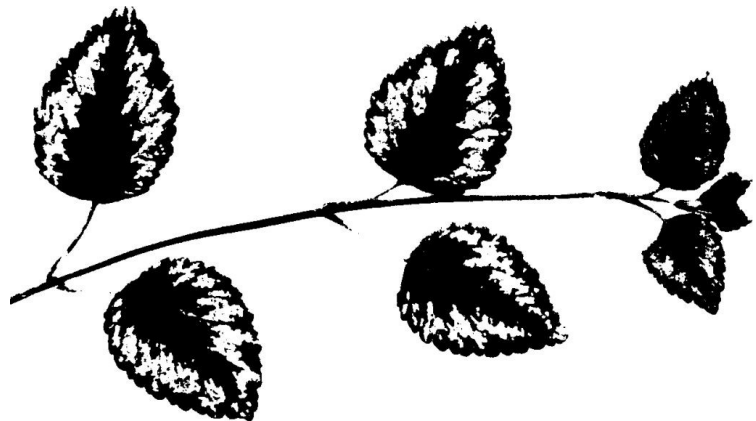
De bonte gevlekte dovenetel bloeit vroeg in het voorjaar en op beschutte, zonnige plaatsen in de stad kan zij al in maart bloeiend aangetroffen worden. Heel vaak worden de eerste bloemen van deze soort bezocht door aardhommel-koninginnen die net uit hun winterslaap te voorschijn zijn gekomen. De soort wordt in Zoetermeer vaak aangetroffen in cultureelrijke plantvakken die niet te vaak geschoffeld worden. Ook aan de voet van bomen

Bonte gevlekte dovenetel
tek. Ben Prins

en op de rand van gazon en kale grond kan zij soms pleksgewijs de bodem bedekken. Zonder menselijke hulp heeft deze soort toch niet genoeg concurrentiekracht om te overleven en verdwijnt ze dan ook weer snel van het stedelijk toneel.

Bonte gele dovenetel (*Galeobdolon luteum* cv. *florentinum*) is een sterke bodem-bedekker die vroeger veel werd gebruikt bij de aanleg van stedelijk groen. Deze stevige kruiper zou in staat zijn om ongewenste kruidengroei dusdanig tegen te gaan dat gif en schoffelen overbodig zijn. Inmiddels zijn de opvattingen op dit punt gewijzigd en worden bodembedekkers veel minder aangeplant.

Bonte gele dovenetel door het kopieer-apparaat

De bonte vorm van de gele dovenetel valt op door de grote min of meer afgeronde witte vlekken op de bladeren. Wat we nu aan bonte gele dovenetels aantreffen in Zoetermeer is te beschouwen als restant van wat oorspronkelijk is aangeplant of wat via grondverzet is meegelift naar nieuwe groeiplaatsen. Of deze dovenetel zich ook d.m.v. zaadvorming verspreidt is mij niet bekend, maar dat de verspreiding met wortelstokfragmenten efficiënt gebeurt, is overduidelijk. Van veel gecultiveerde planten is bekend dat ze taaier zijn dan hun wilde soortgenoten. Ook in het geval van de bonte gele dovenetel gaat dat op. Verder is van deze cultuurvariëteit bekend dat hij op minder voedselrijke, drogere standplaatsen wordt aangetroffen dan zijn ongevlekte soortgenoot.

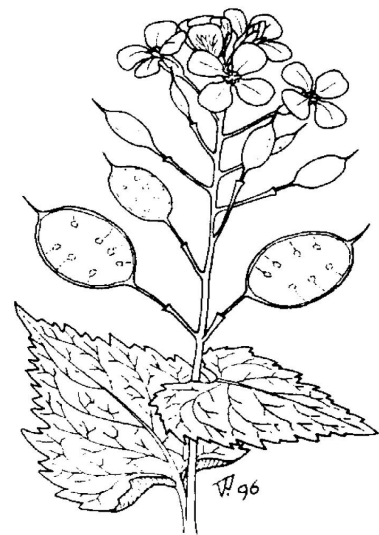
De "wilde", ongevlekte Gele dovenetel is ooit in het Vernédepark in de strook grenzend aan de Delftse wallen geplant. Van deze populatie was na een aantal jaren niets meer terug te vinden!

Tuinjudaspenning (*Lunaria annua*) is van oorsprong uit Z.O. Europa afkomstig en heeft de weg via particuliere tuinen naar het openbaar gebied weten te vinden. Het gaat om een forse, opvallende soort met roodpaarse bloemen die in Zoetermeer ook nogal eens in albino-vorm wordt aangetroffen. Het is een tweejarige soort die in de nazomer kiemt en vroeg in het erop volgende voorjaar (april) in bloei komt. Een voor het stedelijk groen gunstige strategie zoals gebleken is, al wordt de tuinjudaspenning ook begunstigd door zogenaamde selectief wieden. Mooigevonden, "aibare" soorten laat men nu eenmaal graag staan! Dit alles bij elkaar genomen heeft er voor gezorgd dat deze opvallende verschijning de laatste jaren algemeen geworden is binnen het stedelijk gebied van Zoetermeer. De soort vertoont daarbij een voorkeur voor halfbeschaduwde groeiplekken in cultureel beheerde groenvoorzieningen. Opvallend vaak wordt zij aangetroffen in bermten die voorzien zijn van bodembedekkende struikjes.

Maarts viooltje (*Viola odorata*) staat te boek als overblijvende, halfschaduwplant. Maartse viooltjes blijven laag en maken uitlopers die eindigen in een rozet. Het gevolg van dit groeigedrag is dat bestaande groeiplaatsen zich jaarlijks vergroten. Aan de Boerhaavelaan waar de soort al jaren voorkomt, is dit prachtig te zien! De naam *odorata* geeft aan dat de diep violetkleurige bloemen welriekend zijn. Van de 4 in Zoetermeer voorkomende viooltjes bloeit deze soort het vroegst, zoals de naam aangeeft, in maart. Wat de Zoetermeerse status van de soort betreft: het is bekend dat zij in de jaren '70 en '80 van gemeentewege vrij veelvuldig werd aangeplant. Met name in Meerzicht zijn nog al wat cultureel beheerde plantvakken indertijd van Maartse viooltjes voorzien. Tegenwoordig komen we het Maarts viooltje op de meest onwaarschijnlijke plaatsen tegen, plaatsen waar we van weten dat van aanplant uit het verleden geen sprake is. Zelfs tussen de verharding wordt het Maarts viooltje de laatste jaren gesignaleerd. Wel is van viooltjes bekend dat mieren meehelpen bij de zaadverspreiding, maar hoe groot de actieradius van deze dieren is, zou ik niet kunnen zeggen. Komen maartse viooltjes tot ontwikkeling onder meer natuurlijke omstandigheden, dan kunnen ze de concurrentie met de grove grassen meestal niet aan en verdwijnen ze weer uit de begroeiing.

bonte gele dovenetel
tek. *Flore de France – H. Coste*

tuinjudaspenning
tek. *Ben Prins*

Maarts viooltje
tek. *Flore de France, H. Coste*

12 MONSTERS

Marit

Heel die laatste lange winter -weet u nog- heb ik lief lopen wezen voor de natuur. Kikkers warm ingestopt. Vogels volgevoerd. Aan fronsende volkstuinturen uitgelegd waarom ik al die takketroep op de tuin niet opruimde: 'Daar moeten beestjes in overwinteren.' - 'Getver! Beestjes!'

Menselijkerwijs verwacht je dan, dat de natuur ook wel 's lief voor jou zal wezen. Wat onnozel is, want 'lief zit niet in haar karakter. De natuur, dat loeder dat haar eigen kinderen opvreet, kent alleen eigenbelang. Het aardigste wat ze ooit voor je zal doen, is dankbaar misbruik van je maken. En als verstokt natuurliefhebber ben je daar dan reuze blij mee. Stumper.

Die vogels om ons huis gedroegen zich trouwens knap blasé, deze winter. Verveeld proefden ze van tuin tot tuin de verschillende varianten vetbol. Uit het strooivoer bleefden ze alleen de lekkerste pitjes. De rest knoelden ze rond. Zo kwamen uiteindelijk onze en aanpalende tuinen vol te staan met onduidelijk floddergroen, wat de nodige zorg wekte in de buurt; betrof het hier wellicht... onkruid?

Ook de sperwer bleek kieskeurig aan de voertafel. Hij pikte precies de mooist gekleurde vink eruit; die ene waarvan ik hoopte dat hij in de lente voor me zou zingen. Na de dooi plompten eenden in het vijvertje en schoffelden de bodem om. Ze haptten in slaperige kikkers, slokten de paasei-knolletjes van het pijlkruid op en veroorzaakten modderwolven die in geen weken opklaarden.

En wat deden de beestjes die ik in de volkstuin zo zorgzaam van winterbeschutting voorzag? Zij verbouwden het verleende onderdak naar eigen inzicht. Konijnen groeven een hol in de pas opgeworpen heuvel. Woelmuizen boorden gaten in het gazon. Het leek wel Emmenthaler kaas. Nu ben ik gek op Emmenthaler kaas én op muizen. Het was alleen jammer dat ze ook alle knollen en bollen opaten. Geen krokussen dus dit jaar, geen vogelmelk en zelfs geen bloeiende peen. 'Dat heb je d'r van, van beestjes,' zeiden de burens.

Dan hadden we nog het mysterie van het monster. Er waarde iets rond op de volkstuin, onzichtbaar, iets dat ontzaglijk wroette en het snipperpad opzij bulldozerde. Ieder plantje dat in het voorjaar zijn kopje boven de grond durfde steken, werd meteen onthoofd. Van judaspenning en damastbloem restten alleen gestripte stoeltjes. Toen ik, in april, de kaalgekrabde plekken stond in te zaaien, trad het monster tevoorschijn. Kolossaal. Rode kop, gele ogen. Klauwen als de legendarische griffioen. Het schreed minzaam knikkend naderbij en deed zich tegoed aan het zojuist uitgestrooide zaadmengsel 'Vlinderboeket' (a f 3,75 per snufje). En werd ik boos? Niet eens. Ik keek ernaar en dacht vertederd: 'Ach. Een kip. Wat lief.'

Altijd al gezellig een kip willen hebben. Altijd gedroomd van een rietgedekt huisje aan een knotwilgensloot met scharrelkippen rondom. Maar zo'n kip was het niet. Het was een haan zonder staart en het was een ramp. Alles vrat hij op of spitte hij ondersteboven. Geen haag of hek hield hem tegen en als je hem wilde weggagen, lachtte hij je uit. Na jaren overtuigd vegetariërschap begon ik erge trek te krijgen in hanesoep.

'Stil maar', zei mijn man, 'heus, er zijn ergere dingen.' En dat was waar. Daarvoor hoefde je maar thuis uit het raam te kijken.

Daar, in het plantsoen, maakte een ander monster de dienst uit. Een monster met heel veel handjes vol scharen en zagen. Er hoorde ook een hoofd bij, al zagen wij dat niet zo.

Dat bedacht kennelijk opdrachten voor de handjes. Het leek alleen geen oogjes te hebben om te voorzien wat die orders, in veelvoud door zoveel plichtsgetrouwe handjes uitgevoerd, voor naargeestige uitwerking zouden hebben. Zo bedacht het hoe de weelderig woekerende klimop in de elzensingel in onze wijk aangepakt moest worden. Radicaal: alle klimopstammen aan de wortel doorgezaagd. Dan kon de natuur het werk afmaken, het blad zou afsterven, zachtkens nederdwarrelen en met hulp van vriendelijke kringloopmilieubeestjes in het niets oplossen.

Maar de natuur werkte niet mee. De onthalsde klimoplijken verteerden niet, maar bleven als grijs-bruine mummies in de bomen hangen. Soms vielen er ledematen af. Die stapelden zich op voor de deuren der straatbewoners. Zij vonden dat geen fris gezicht en werden allemaal heel boos op het monster. Dus zette het hoofd, vele maanden later, andere handjes aan het werk met een hoogwerker en een motorzaag, om de klimopmummies uit de bomen te zagen. De plaats des onheils werd afgezet met rood-wit lint: 'Pas op! Eng hier!'

De elzen kwamen magertjes en gehavend uit de strijd. Ze verloren, behalve hun klimopvacht, ook vele takken. Net geschoren schapen, bij wie de scheerders voor het gemak meteen maar wat poten en andere hinderlijk uitsteeksels hadden weggeknipt.

Met onze tuin is het trouwens weer helemaal goed gekomen. De natuur deelde gul uit: het gras werd weer grazig, de vijver glashelder, de kikkers kregen duizend wriemelende kikkerkids. De haan verhuisde naar de schooltuin, waar aardige kinderen boontjes en zonnebloemzaad voor hem op een rijtje legden, en alle onthoofde planten groeiden in mei extra breed uit en bloeiden alsnog uitbundig.

Maar of het met de onttakelde elzen in onze straat ooit weer wat wordt? De vogels zijn er nog steeds niet terug. We hebben nu wel een riant uitzicht op het wegverkeer erachter en op de afvalcontainers aan de overkant. Toch hopen we maar dat de natuur nog eens aardig wil zijn en dat alles weer zal toedekken. Met de mantel der liefde of, liever nog, met klimop.

DATA

13 KALENDER

schrijf in Uw agenda

11 juli KNNV Naar aanleiding van de thema-avond "Haal de natuur je tuin in" bestaat de mogelijkheid om op donderdag een bezoek te brengen aan de tuin van Ben Prins. De rondleiding begint om 19.30 uur en het adres is Beatrixiaan 81 te Moerkapelle. Opgave vooraf i.v.m. vervoer naar Moerkapelle is gewenst. Tel. 079-5931749.

14 juli IVN zondag om 14.00 uur: Insektenexcursie o.l.v. Adrie v, Heerden. Startpunt: station Voorweg

18 juli KNNV Aanpassingen hij planten is het onderwerp van deze avond. Op donderdag in het M.E.C. "De Soete aarde" zal Jan Parmentier een lezing over dit boeiende onderwerp houden. Aanvang 20.00 uur

20 juli FLORON Amsterdam: voormalig spoorwegemplacement "Rietlanden" (soortenrijkste hok van Amsterdam). Verzamelen: NS-station Muiderpoort (oostuitgang), 10.00 uur, vandaar 30 min. lopen naar startpunt. Ton Denters

28 juli KNNV Waterplanten in en rond Zoetermeer. Adrie van Heerden zal leiding geven aan een fietsexcursie op zondag. Start bij het M.E.C. "De Soete Aarde" om 14.00 uur.

15 augustus KNNV "Haal de natuur je tuin in", de tweede van de twee thema-avonden over dit onderwerp door Ben Prins op donderdag in het M.E.C. "De Soete aarde". Het accent van deze avond zal gelegd worden bij de nazomer. Aanvang 20.00 uur

17 augustus IVN zaterdag om 14.00 uur: Water en slootkantenexcursie o.l.v. Betsy v. Meygaarden. Startpunt: zwembad "de Driesprong"

24 augustus FLORON Den Haag, oud centrum. Stadsexcursie langs spoor, kademuren, straten en pleinen in Schilderswijk en Laakkwartier. Verzamelen: NS-station Hollands Spoor, 9.00 uur. Joop Mourik.

1 september KNNV Najaarswijkexcursie o.l.v. Johan Vos in de wijk Noordhove op zondag 1 september. We starten bij het gemeentelijk onderkomen aan de Da Sangallo ruimte (bij de schooltuinen) om 10.00 uur

6 september IVN vrijdag om 21.30 uur: Nachtwandeling in het Westerpark o.l.v. Anja v. Beek. Startpunt: Westpunt (bij de ingang van de natuurtuin)

7 september FLORON Europoort, Europoort(coörd. 65-439), braakliggend industrieterrein. Verzamelen: parkeerplaats strandtent Oostvoornsemeer noordzijde, 10.00 uur. Adrie van Heerden.

17 september KNNV Wilde plantesoorten die vaak met elkaar verward worden, zoals gele composieten, knopkruidsoorten, duizendknopen, vinger- en liefdegrassen staan centraal. Adrie van Heerden zal ons helpen met de determinatie. Plaats: M.E.C. "De Soete Aarde". Aanvang 20.00 uur

14 REGISTER

aalscholver	6	grote vossestaart	13
aardaker	12	gulden sleutelbloem	11
aardhommelkoningin	18	halsbandparkiet	11
amplex	3	havikskruid	14
bellis perennes	17	heggemus	6,7
bergeenden	15	hertshoornweegbree	17
beukkruid	12	holeduiven	6
bezemkruidkruid	9,12	holwortel	11
bonte gele dovenetel	18	hommels	8
bonte specht	6,11	hop	15
bontgevlekte dovenetel	18	houtduif	6
boomkruiper	6	huiswaluw	15
bosanemoon	11	humulus lupulusbergeenden	15
bosveldkers	14	italiaans raaigras	14
breed longkruid	11	italiaanse aronskelk	11
bruine kikker	3,4	jacobskruiskruid	12
buizerd	6	judaspenning	20
cochlearia danica	17	kaardebollen	14
corydalis solida	16	kalmoes	12
damastbloem	20	kamgras	13
daslook	7,11	kauw	7
deens lepelblad	17	keizerskroon	11
distelvlinder	15	kievieten	6
dovenetel	18	kikkers	3,4,5,20
draadereprijs	17	klein hoefblad	7
duinkruiskruid	12	kleine maagdenpalm	11
duinsalomonszegel	11	kleine varkenskers	14
eend	7,2	kleine watersalamander	4,5
ekster	6,7	klimop	21
els	21	kluut	15
engels raaigras	13	kneuen	6
erophila verna	16	knolsmeerwortel	11
fuut	6,7	konijn	20
galanthus ikariae	5	koninginnenpage	15
galeobdolon luteum cv. Florentinum	18	koolmees	7
gele dovenetel	18	kopmeeuw	7
gestreepte witbol	13	krokussen	20
gevlekte aronskelk	11	lamium maculatum cv. Variegatum	18
gewone ossentong	12	lelietje van dalen	11
gewone pad	3,4	liefdegrassen	12
gierzwaluw	15	liesgras	4
giftige larven	3	lievevrouwenbedstro	11
goudhaver	13	lisdodde	4
groene kikker	3	longkruid	7
groene specht	6,11	lunaria annua	19
groenling	7	maarts viooltje	19
grote bevernel	15	madeliefje	17
grote egelskop	12	mantelmeeuw	7,11
grote groene kikker	4	meerkikker	3,4
grote varkenskers	14	meerkoet	6

meeuw	7	stijf havikskruid	14
merel	6	stinkend nieskruid	11
merels	5	stinzenplant	16
middelste groene kikker	3	stomp kweldergras	17
mieren	19	taraxacum officinale	17
moerasandijvie	9	taxus baccata-zaailing	5
moerasspirea	14	timothee	13
muizen	20	tjiftjaf	6
muskuskruid	11	tongvaren	14
muurvaren	13,14	torenavalk	6
nijlgans	11	triturus vulgaris	4
oeverzege	4	tuinjudaspenning	19
oosterse sterhyacinth	11	tureluur	15
paardenbloem	17	turkse tortel	7
pad	3,4,5	valse kamille	14
patrijzen	6	veelbloemige salomonszegel	11
peen	12	veldereprijs	16
peperboompje	14	veronica filiformis	17
pijlkruid	20	vingergras	12
pimpelmees	7	vingerhelmbloem	7,11,16
plat beemdgras	14	vink	6,2
platte rus	14	viola odorata	19
poelkikker	3	viooltje	19
prachtframboos	11	vlaamse gaai	6,7
prachtschubwortel	11	vleeskleurige orchis	12
putters	6	vlinder	8
rana esculenta	4	vlinderstruik	12
reigeskolonie	11	voorjaarsbij	16
reptielen	3	voorjaarshelmbloem	16
reukgras	13	voorjaarszonnebloem	11
reuzenzwenkgras	14	vroegeling	16
riet	4	watersalamander	3
ringslang	3	wezel	5
rolklaver	14	wilde ongevlekte dovenetel	19
rood zwenkgras	13	wilde peen	15
roodborst	6	winterkoning	6,7
rugstreepad	3,4	witgesterde blauwborst	15
rups	15	woelmuizen	20
ruw beemdgras	13	zandhagedis	3
sachembij	16	zandhoornbloem	14,16
salamanders	4,5	zanglijster	7
scholekster	6	zilvermeeuw	7
sneeuwkllokje	5	zwanebloem	12
sneeuwroem	11	zwartmoeskervel	11
solida	16		
spenkruid	7		
sperwer	6,15,20		
staartmees	6		
stalkaars	14		
stengelloze sleutelbloem	11		

15 NAMEN

Bestuur

Jan Parmentier, voorzitter (3169210)

Annet de Jong, plaatsvervangend voorzitter
(3422924)

Tilly Kester, secretaris

Hans Bieze, penningmeester (3421351)

Johan Vos, natuurhistorisch secretaris

Els Prins, plaatsvervangend

natuurhistorisch secretaris (0795931749)

REDACTIE KWARTAALBERICHT

Taeke M. de Jong

Marsmanhove 2

2726 CM Zoetermeer

telefoon:

werk:015-2785965

thuis:079-3516599

Kopij kan hier worden ingeleverd in getypte vorm of op floppy (platte DOS-tekst of WP 5.1).

Typ soortnamen met kleine letters! Het woord "mens" wordt immers ook niet met een hoofdletter geschreven. Je kunt ook een afspraak met Taeke maken om samen een verhaal te maken. Vooral ervaringen uit het Zoetermeerse verleden vallen bij hem in goede aarde. Je kletst met een kop koffie wat voor je uit en naast je zie je bij Taeke op de laptop een verhaaltje ontstaan dat je kunt controleren en wijzigen waar je bij zit.

Inleverdatum geschreven kopij

oktobernummer: medio september bij

Taeke de Jong of Jan Muijs.

Denk aan de rubriek in het kwartaalblad:

Gezien in Zoetermeer!

Het gaat hier om waarnemingen van Zoetermeerse KNNV'ers. Ziet of ervaart u iets in de Zoetermeerse natuur, maak er dan een berichtje van (met vermelding van waar en wanneer) en stuur het op Taeke.

IK WIL OOK LID WORDEN

Ondergetekende,

.....Naam

.....Adres

.....postcode

.....telefoon

0 geeft zich op als lid van de KNNV-Zoetermeer

0 wil graag nader geïnformeerd worden over de KNNV

Lidmaatschap: fl 50,- per jaar, inclusief abonnement op Natura.

Huisgenootleden: fl 25,- per jaar.

Dit formulier kunt U inleveren bij of toezenden aan:

Jan Parmentier
Regentessestraat 8
2713 EM Zoetermeer

of aan:

Annet de Jong
Gaffelaarkade 2
2725 CD Zoetermeer